

CONCEPȚIA ISTORICĂ A LUI VASILE PÂRVAN REFLECTATĂ ÎN MONUMENTALA SA LUCRARE „GETICA“

JEAN CIUTA

La sărbătorirea centenarului nașterii (28 sept./10 oct. 1982) ilustrului istoric și om de vastă cultură — VASILE PÂRVAN — lucrarea sa de bază, „Getica“ se impune ca un fundament al istoriografiei noastre românești privind antichitatea pe fondul căreia se grefează întreaga concepție istorică a marelui gânditor, istoric și arheolog.

Vasile Pârvan poate fi scotit băcăuan doar prin proveniența natală din structura teritorial-administrativă actuală¹, cum și prin faptul de a fi fost repartizat la Bacău, ca profesor de limba latină la actualul liceu „George Bacovia“, unde la 5 septembrie 1905 va fi depus Jurământul de credință în calitate de slujitor al școlii, dar unde practic nu a funcționat pentru că între timp primise o bursă de studii în Germania². În anii de studii făcuți în țară obținuse o îndrumare și orientare competentă din partea unor magiștri ca : Dimitrie Onciul, Ioan Bogdan, Ovidiu Densușianu, Nicolae Iorga, Ioan Bianu, ceea ce-i conferiseră tinărului Pârvan o formație intelectuală remarcabilă.

Completarea studiilor în străinătate sub îndrumarea unor reputați specialiști (Kekule von Stradonitz, A. Harnack, P. M. Meyer, O. Hirschfeld, Ulrich von Willamowitz-Mellendorf) i-a permis lui Pârvan aprofundarea domeniului de specialitate mai ales în istorie și epigrafie.

---

1 Locul nașterii lui Vasile Pârvan, așa cum rezultă din actul de stare civilă, existent la Arhivele Statului Bacău, este cătuna Perchiu, comuna Uruiești, plasa Berheci, Județul Tecuci, azi satul Perchiu, comuna Huruiești, Județul Bacău.

2 Începînd cu 5 septembrie 1905, Vasile Pârvan a devenit titularul catedrei de limba latină din Liceul „Principele Ferdinand I“, azi, liceul „George Bacovia“ din Bacău. La data de 5 septembrie 1905 a depus Jurământul de credință la acest liceu, așa cum rezultă din actul de jurământ existent la dosarul cu nr. 1/1905, fila 1 din fondul de arhivă al Liceului „George Bacovia“, Filiala Arhivelor Statului Bacău. Figurează în evidențele Liceului cu un salariu lunar de 320 de lei pînă în sept. 1907, dar rezultă că efectiv nu a funcționat, de vreme ce în statele de plată apar ca „suplinitor al d-lui Pârvan“ celălalt profesor de latină al școlii — Gr. Roșu. Obținuseră un concediu de știi, primind o bursă în Germania. Vezi și Revista „Carpica“ 1/1968, p. 297 a Muzeului de Istorie Bacău, art. semnat de Al. Zub. „Vasile Pârvan. Corespondență inedită din vremea studiilor 1904—1909“, unde într-o scrisoare către Traian Bratu, datată, 21 august 1907, se arată printre altele : „...E probabil că voi rămîne iarăși în Bacău : cauza, o vom discuta amîndoi cînd vei veni aici...“.

Numele lui Pârvan este legat, în primul rînd, de începutul unui nou moment în dezvoltarea științei arheologice românești, în sensul că el nu concepea cercetarea arheologică numai ca pe ceva adiacent istoriei, ci pentru partea străveche și veche a acesteia, arheologia era concepută ca pe o activitate de bază care furnizează cercetătorului cele mai autentice știri despre viața și evoluția societății umane. Din 1911, cînd s-au organizat, sub conducerea sa, săpăturile arheologice de la Ulmetum, din Dobrogea, cercetarea de specialitate în acest domeniu a fost desfășurată în baza unui program unitar, urmărind elucidarea unor probleme sau momente importante ale istoriei naționale. Ideea directoare urmărită de Pârvan prin crearea acestui șantier arheologic, iar din anul 1914 al celui de la Histria — concomitent cu alte cercetări de teren în Dobrogea și Moldova — consta în studierea vieții greco-romane la Dunărea de Jos voind să clarifice problema cardinală a istoriei noastre — privind procesul de etnogeneză a poporului român.

Animat de aceeași fierbinte dorință de a investiga cadrul istoric și rădăcinile procesului de formare al poporului român, Pârvan și-a îndreptat eforturile spre studierea epocii premergătoare constituirii statului dac și începutul penetrației romane în regiunea carpato-danubiano-pontică, epocă pentru care izvoarele istorice sînt rare, iar cele arheologice dobîndesc o importanță primordială.

Rod al strădaniilor perseverente în cercetarea arheologică, a culegerii izvoarelor celor mai semnificative scoase cu atîta migală și competență la suprafață, a valorificării printr-o critică pertinentă a vestigiilor materiale comparate cu alte știri și izvoare din literatura de specialitate universală, Pârvan avea să elaboreze monumentală sa operă — „Getica“ — adevărată sinteză istorică, care așa cum scria Lucian Blaga a împrăștiat negura trecutului de aproape două milenii de istorie străveche și veche românească.

Prin această capodoperă a istoriografiei românești, Pârvan a lărgit substanțial aria istoriei noastre vechi, adîncind îndeosebi procesul de cunoaștere și înțelegere a lumii geto-dacilor. Pentru prima dată în istoriografia noastră, coordonatele culturii geto-dacilor au prins contururi clare, a fost relevat cu probe indubitabile caracterul înaintat al creației materiale și spirituale a locuitorilor autohtoni din primul mileniu dinaintea erei noastre. În felul acesta Pârvan a subliniat într-o concepție nouă, unitară ideea originii geto-dace a poporului român, deschizîndu-se, totodată, un nou și vast domeniu de investigații pentru cercetarea istorică, îndeosebi arheologică. Cu toată evoluția ascendentă a arheologiei românești din ultimele cinci decenii și jumătate care a completat știrile la care Vasile Pârvan s-a referit, „Getica“ rămîne și în prezent o exegeză istorică de primă dimensiune, un model de rigurozitate științifică și interpretare critică a unui vast material arheologic, o carte de căpătîi a științei românești, asemenea „Istoriei românilor“ în 10 volume a lui Nicolae Iorga sau a „Istoriei literaturii române“ a lui George Călinescu. Spirit luminat, care a conceput cercetarea istorică nu numai ca mijloc de cercetare științifică, ci și ca modalitate de aprofundare a cunoașterii

de sine a poporului, Vasile Pârvan a acționat cu consecvență pe multiple planuri pentru ridicarea științei istorice naționale la nivelul celor mai proeminente realizări obținute în acest domeniu pe plan mondial. Cugetător profund, scriitor de talent, erudit de o măiastră competență profesional-științifică, organizator desăvârșit, Pârvan a fost întotdeauna unul și același : un istoric, unul dintre cei mai de seamă pe care i-a avut țara noastră.

„Getica“, această protoistorie a Daciei, rod al unei munci titanice de peste trei ani demonstrează agerimea capacității de investigație și încordarea voinței de muncă a autorului. Lui Pârvan îi revine meritul de a fi formulat, ca nimeni altul, ideea după care cultura dacică materială și spirituală coboară direct din cultura bronzului târziu și a Hallstattului tracic carpto-danubiano-pontic.

Vasile Pârvan fundamentează în „Getica“ știrea precisă despre regatul geților din Nordul Dunării transmisă de Ptolemaios, regele Egiptului, care întovărășind pe Alexandru Macedon în expediția din anul 335 î.e.n. împotriva geților din Dacia a avut ocazia să fi descris el însuși cele constatate și nu să repete lucruri aflate de la alții. Subliniază rolul regatului întemeiat de Burebista, ca mare stat danubian, fără de care în concepția lui Pârvan nu se poate înțelege rostul istoric pe care l-au avut geții încă de la Dromichaites în evoluția civilizației sud-est europene.

Privind răspîndirea geților într-o largă arie carpto-pontică, Pârvan consideră că în cultura materială, rezultat al săpăturilor protoistorice din Cimpia Munteană, există forme de cultură fie strîns înrudite, fie identice cu cele contemporane din Carpați și de pe malul drept al Dunării și în întreaga Dobroge. Referindu-se la cultura getică, Vasile Pârvan ajunge la concluzia, cum că, geții de la Dunăre se aflau în secolul al VI-lea î.e.n. într-o stare de cultură diferită nu calitativ, ci formal de cea greacă. „Grecii — spune Pârvan — erau orășeni ; geții erau săteni, dar geții cunoșteau binefacerile culturii superioare, pe care deși nu o puteau ei crea în viața lor simplă și patriarhală, nu o prețuiau mai puțin, cînd o întilneau la greci“³. El contrazice părerile lui Roesler și Tomaschek, ca fiind idei preconcepute, cînd aceștia afirmau — „geții fiind traci, tot ce nu este atestat de izvoare pentru geți, dar este pentru tracii sudici, trebuie atribuit — pe cale reconstructivă — și geților“. Pârvan, socotește cu totul inadmisibilă o astfel de aserțiune. El afirmă că, geții au rămas un popor indo-european de mentalitate nordică, în vreme ce tracii s-au amestecat, ca și grecii și italicei cu rasa mediteraneană și au dat naștere unei culturi amestecate în care multe elemente, în special religioase, și sociale sînt sudice, iar nu nordice. Pârvan a restabilit, folosind metoda critică a cercetării izvoarelor, ceea ce era specific geților (care se confundă cu ramura nordică a tracilor — dacii —) de specificul culturii tracilor din sud și a neamurilor înconjurătoare. El precizează în „Getica“ că „geții erau prin excelență sedentari, atît în

3 Vasile Pârvan, *Getica*, Edit. Cultura Naț., Buc., 1926, p. 131.

Cimpia Moldo-Valahă, cit și în Dobrogea fiind organizați pe triburi, avându-și fiecare o capitală⁴. Regretînd pierderea celor trei principale izvoare privind cunoașterea geților : a) „Comentariile lui Traian“, b) „Geticele“ lui Criton⁵ și c) „Geticele“ lui Dio Chrisostomul“, Pârvan reconstituie uneori fragmentar informațiile, dar precizează că, „știrile cuprinse în monumentală sa operă (Getica) sînt transmise pe baze relativ sigure“⁵.

Pârvan afirmă că locuințele geților erau mai mult din lemn, nuiele și piatră ; grînele erau păstrate în siri, gropi de bucate, iar femeile gete făceau toată treaba gospodăriei singure, servind în toate chipurile pe bărbați. Plugul getic e de obicei o simplă rariță de lemn și rareori de fier ; geții sînt călăreți numai la cîmp avînd rase vestite de cai, invadate de regii Macedoniei. El ajunge la concluzia, înscrisă în „Getica“, că poligamia la geți nu a putut exista decît la curțile principilor, pe cînd poporul era monogam⁶. Foarte bine se prezintă în lucrare („Getica“) structura socială a geților concretizată în nobili și popor. O altă concluzie la care ajunge Pârvan e că, „Războaiele la geți nu se fac ca la germani, ori iranienii nomazi (în chip de năvăliri cu care, femeii, copii și turme), ci numai cu bărbații în stare de a purta armele“⁷. Autorul relevă faptul că, agricultura nu încetează în timpul luptelor, iar ca religie — afirmă Pârvan — geții nu au avut zei locali nici divinități feminine ca la tracii de sud. Ei au un singur zeu — Zalmoxis respingînd identitatea dintre Zalmoxis — Gebeleizis — și Zbelsurdos, comparînd religia geților cu religiile vechi indoeuropene, celtice și germanice. „Geții — spune Pârvan — s-au întins la N. Dunării pînă în Boemia, la Oderul mijlociu, Vistula de Jos, bălțile Pripetului și cataractele Niprului. Afirmăția că, neamul tracilor e cel mai mare din toată lumea după cel al Inzilor, se adeverește întrutotul după părerea autorului „Geticei“⁸.

„Getica“ — această protoistorie a Daciei în cele douăsprezece secole care s-au scurs între perioada „miceniană“ și cea „romană“ și care oglindește concepția istorică a lui Vasile Pârvan, nu poate fi, după cum afirmă autorul însuși, „o simplă povestire după chipul așaziselor sinteze istorice, și nici o simplă descriere de materiale după obiceiul tratatelor de „antichități“, ci avînd a prezenta documente... în mare parte nestudiate complet și adesea rău interpretate și datate, trebuie să le valorifice întii din punct de vedere istoric, iar apoi să le lege împreună într-o expunere istorică unitară“⁹.

Capodoperă a istoriei antice românești — „Getica“ — reflectă în cele 724 pagini, însoțite de un rezumat în limba franceză, de 462 figuri,

4 V. Pârvan, *Getica*, o protoistorie a Daciei — Edit. Cultura Națională, Buc., 1926, p. 658.

5 *Ibidem*.

6 *Ibidem*.

7 *Ibidem*.

8 *Ibidem*.

9 V. Pârvan, *Getica*, — o protoistorie a Daciei, Academia Română, Memoriile Secțiunii Istorice, seria III, tomul III, Mem., 2, Edit. Cultura Națională, Buc., 1926, p. 647.

43 planșe și 4 hărți, punctul de vedere extrem de științific al autorului, care a corelat în modul cel mai fericit documentarea inedită cu literatura de specialitate românească și universală.

După modul de realizare a acestei sinteze a istoriei noastre vechi, Vasile Pârvan își justifică pe deplin crezul omului de știință despre care el spunea că, „trebuie să ardă cu tot sufletul, pentru oameni, pentru idealul lor, pentru sublimul pe care trebuie să-l faci să înflorească în inima contemporanilor tăi, chiar de-ar fi să-l crești cu tot sîngele vieții tale, pe care numai o dată o ai“¹⁰.

LA CONCEPTION HISTORIQUE DE VASILE PÂRVAN REFLÉTÉE DANS SON MONUMENTAL OUVRAGE „GETICA“

R é s u m é

A l'occasion du centenaire de la naissance du grand historien archéologue et philosophe Vasile Pârvan (né sur le territoire actuel du département de Bacău — village de Perchiu, commune de Huruiеști), l'auteur vent mettre en évidence la conception historique du grand savant, telle qu'elle se dégage de son chef-d'oeuvre „Getica“.

On met aussi en relief le fait que c'est pour la première fois dans notre historiographie que la culture des Géo-Daces est mise à jour et interprétée clairement par Pârvan forge un concept unitaire, tout à fait nouvelle, sur l'origine géto-dace du peuple roumain.

„Getica“ demeure aujourd'hui encore une exegèse historique de la première importance, un modèle de rigueur scientifique et d'interprétation critique d'une vaste matière archéologique, une lire de chevet de la science roumaine, comparable à „L'Histoire des Roumains“ en 10 volumes de Nicolae Iorga ou à „L'Histoire de la littérature roumaine“ de George Călinescu.

„Getica“, véritable spintèse historique selon l'appréciation Lucian Blaga, a dissipé le brouillard d'un passé de presque deux millénaires d'histoire roumaine ancienne.

---

¹⁰ *Ibidem*.